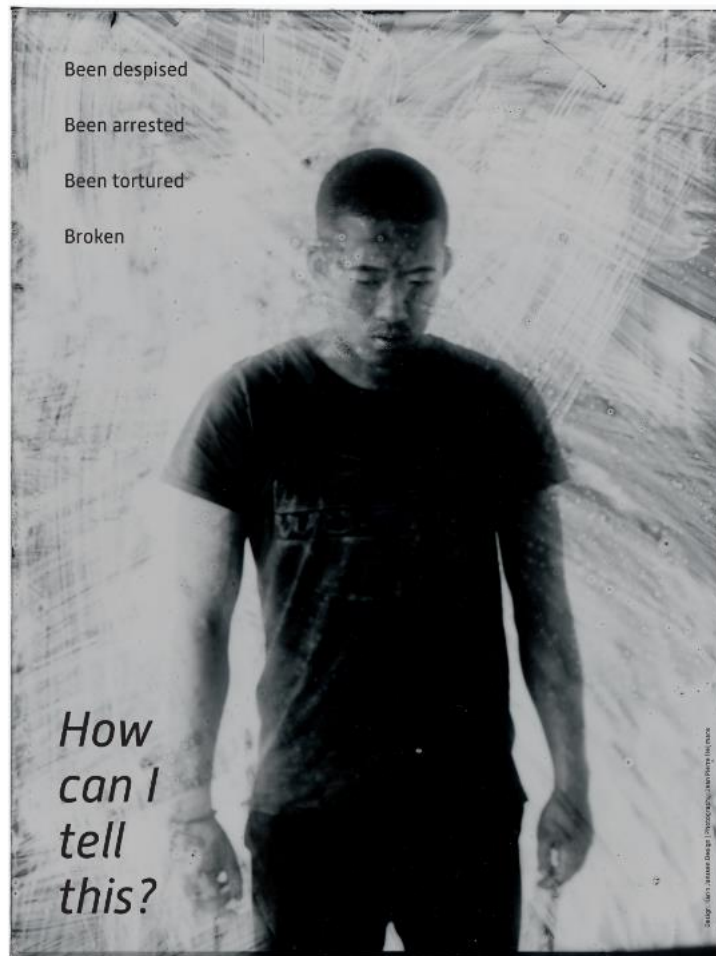

Leeswijzer iMMO 2025

institute for **Human Rights** and **Medical Assessment**

iMMO

Oktober 2025

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	2
1. De leeswijzer algemeen	3
2. Het Istanbul Protocol	3
3. Vraagstellingen van een forensisch medisch onderzoek bij immo	3
4. De juridische criteria	4
5. Het doel van een forensisch medisch onderzoek door immo	4
6. De werkwijze	4
<i>Achtergrond en gestelde martelingen en/of onmenselijke behandeling .....</i>	<i>5</i>
<i>Lichamelijk en psychologisch onderzoek .....</i>	<i>5</i>
<i>Betrouwbaarheid van het medische beeld .....</i>	<i>5</i>
<i>Interpretatie van de bevindingen en beoordeling volgens de gradaties van het Istanbul Protocol.....</i>	<i>5</i>
Vraagstelling A	5
<i>Medische problematiek en andere bijzonderheden ten tijde van de gehoren.....</i>	<i>6</i>
Vraagstelling B	7
7. De deskundigheid van de iMMO rapporteurs.....	7
<i>Vereiste deskundigheid .....</i>	<i>8</i>
<i>Opleidingstraject iMMO-rapporteurs.....</i>	<i>8</i>
<i>Bijscholingstraject iMMO-rapporteurs.....</i>	<i>8</i>
8. Literatuur.....	8

1. DE LEESWIJZER ALGEMEEN

Het instituut voor Mensenrechten en Medisch Onderzoek (iMMO) biedt forensisch medisch onderzoek voor vermoede slachtoffers van marteling en inhumane behandeling in het kader van een asiel- of mensenhandel procedure (bestuursrecht). Het onderzoek kan worden aangevraagd door een rechtbank, advocaat of de IND. Deze leeswijzer dient als toelichting op de werkwijze van het forensisch medisch onderzoek en heeft een zuiver informatief karakter.

2. HET ISTANBUL PROTOCOL

Er wordt gewerkt en gerapporteerd volgens het Istanbul Protocol, formeel bekend als de "Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment"¹ Het Istanbul Protocol is in internationaal verband door forensisch deskundigen ontwikkeld en door de VN geaccordeerd. Het Istanbul Protocol kent een multidisciplinaire wetenschappelijke basis; het protocol is opgesteld door meer dan 75 experts uit verschillende vakgebieden, waaronder de forensische geneeskunde (en psychiatrie), psychologie, rechtsgeleerdheid en mensenrechtenonderzoek. Het is gebaseerd op internationaal erkende medische, psychologische, juridische en forensische standaarden. De meest recente versie van het Istanbul Protocol uit 2022, waar iMMO aan heeft meegewerkt, weerspiegelt nieuwe wetenschappelijke inzichten en wereldwijde professionele ervaring. Het Istanbul Protocol is daarmee een internationaal erkende richtlijn voor het onderzoeken en documenteren van marteling en onmenselijke behandeling. Het biedt medische, psychologische en juridische professionals praktische standaarden voor het onderzoeken van slachtoffers en het vastleggen van de bevindingen.

In een rapport uit 2024 van het Europees Migratie Netwerk 'Practices and challenges in identifying victims of torture and ill-treatment in the context of international and temporary protection' wordt het Istanbul Protocol door veel landen, waaronder Nederland, genoemd als richtlijn voor het onderzoeken en documenteren van mogelijke slachtoffers van marteling en geweld.

3. VRAAGSTELLINGEN VAN EEN FORENSISCH MEDISCH ONDERZOEK BIJ IMMO

iMMO hanteert de volgende vraagstellingen bij het forensisch medisch onderzoek.

A. Kan de medische (lichamelijke en/of psychische) problematiek zijn voortgekomen uit het gestelde geweldsrelaas dat ten grondslag ligt aan de asielaanvraag?

A1 In welke mate, volgens de gradaties van het Istanbul Protocol, geldt dit voor de lichamelijke problematiek?

A2 In welke mate, volgens de gradaties van het Istanbul Protocol, geldt dit voor de psychische problematiek?

A3. Wat is de algehele beoordeling van het totaal van bevindingen volgens de gradaties van het Istanbul Protocol?

B. Was er ten tijde van de asielgehoren sprake van medische problematiek (lichamelijke en/of psychische) of andere bijzonderheden die een rol kunnen hebben gespeeld bij het verklaren?

---

¹ Istanbul Protocol. Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. New York en Geneve: United Nations Publication (1999), rev. 2 (2022)

Deze leeswijzer is uitsluitend van toepassing op iMMO rapportages met bovenstaande vraagstellingen.

4. DE JURIDISCHE CRITERIA

Er bestaan criteria waaraan een forensisch medische rapportage binnen de rechtsgang in Nederland hoort te voldoen². Bij de beoordeling of een rapport van een deskundige voldoet aan de eisen, dienen volgens jurisprudentie minimaal de volgende criteria in acht te worden genomen:

1. Het rapport vermeldt de feiten, omstandigheden en bevindingen waarop het berust;
2. Het rapport geeft blijk van een geschikte methode van onderzoek om de voorgelegde vraagstelling te beantwoorden;
3. In het rapport wordt op inzichtelijke en consistente wijze uiteengezet op welke gronden de conclusies van het rapport steunen;
4. Het rapport vermeldt de bronnen waarop het berust, daaronder begrepen de gebruikte literatuur en de geconsulteerde personen;
5. De rapportage beperkt zich tot het deskundigheidsgebied van de rapporteur.³

Tijdens een iMMO-onderzoek worden de noodzakelijke ethische richtlijnen in acht genomen.⁴

5. HET DOEL VAN EEN FORENSISCH MEDISCH ONDERZOEK DOOR IMMO

Het doel van een forensisch medisch onderzoek door iMMO is tweeledig. Primair wordt onderzoek verricht naar medisch steunbewijs voor het gestelde geweld dat ten grondslag ligt aan de aanvraag asiel of mensenhandel. Het afgeleide doel is om vast te stellen of er ten tijde van de asielgehoren sprake was van medische problematiek en/of andere bijzonderheden die een rol kunnen hebben gespeeld bij het verklaren van betrokkene.

Een deskundige doet in het kader van een iMMO-onderzoek geen uitspraak over de geloofwaardigheid van het asielrelaas. Wel kan een forensisch medisch onderzoek ondersteunend zijn bij een zorgvuldige geloofwaardigheidsbeoordeling van het asielrelaas.

6. DE WERKWIJZE

Het forensisch medisch onderzoek bestaat uit een multidisciplinair onderzoek verricht door een psycholoog/psychiater en een (forensisch) arts. De psychiater of psycholoog verricht het psychologisch onderzoek en de (forensisch) arts het lichamenlijk onderzoek.

Het onderzoek bij iMMO bestaat uit de volgende onderdelen:

---

² Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg d.d. 26 november 2021 Beslissing in de zaak onder nummer C2020.034 De belangrijkste documenten om hier te noemen zijn: Leidraad medisch deskundigen in bestuursrechtelijke zaken. <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/brochure-leidraad-medische-desk.pdf>; NVMSR: Richtlijn medisch specialistische rapportage in bestuurs- en civielrechtelijk verband (2024); De gedragscode van het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD).

³ Letterlijke tekst uit uitspraak Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg d.d. 26 november 2021 Beslissing in de zaak onder nummer C2020.034

⁴ conform het Istanbul Protocol, de WGBO en de Leidraad medisch deskundigen in bestuursrechtelijke zaken (<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/brochure-leidraad-medische-desk.pdf>)

ACHTERGROND EN GESTELDE MARTELINGEN EN/OF ONMENSELIJKE BEHANDELING

In het forensisch medisch onderzoek wordt de sociale achtergrond van een betrokkene uitgevraagd evenals het relaas van de martelingen en/of onmenselijke behandeling, het vluchtrelaas en de huidige situatie (deze verkregen informatie staat beschreven in hoofdstuk 2).

LICHAMELIJK EN PSYCHOLOGISCH ONDERZOEK

Lichamelijk onderzoek

Het lichamelijk onderzoek bestaat onder andere uit een klachtenanamnese waarmee de lichamelijke gezondheidstoestand vóór, tijdens en na het gestelde geweld (de martelingen en/of onmenselijke behandeling) in kaart wordt gebracht. Er wordt lichamelijk onderzoek uitgevoerd om de aangegeven lichamelijke klachten en littekens nader te onderzoeken en te objectiveren. Tevens worden de medische gegevens die voorhanden zijn bestudeerd en indien relevant meegenomen in de uiteindelijke rapportage. Deze verkregen informatie staat beschreven in hoofdstuk 3 van de rapportage.

Psychologisch onderzoek

Het psychologisch onderzoek bestaat uit een klachtenanamnese waarmee de psychische gezondheidstoestand vóór, tijdens en na het gestelde geweld (de martelingen en/of onmenselijke behandeling) in kaart worden gebracht. Tevens wordt de huidige psychische gezondheidstoestand onderzocht waarbij psychodiagnostisch onderzoek wordt uitgevoerd om de aangegeven klachten nader te onderzoeken en te objectiveren. Vervolgens wordt een samenvattende diagnostische beschrijving van de huidige psychische gezondheidstoestand gegeven. De beschikbare medische gegevens worden bestudeerd en indien relevant meegenomen in de uiteindelijke rapportage. Deze verkregen informatie staat beschreven in hoofdstuk 4 van de rapportage.

BETROUWBAARHEID VAN HET MEDISCHE BEELD

Er wordt een oordeel gegeven over de betrouwbaarheid van het medisch beeld tijdens het onderzoek en of er aanwijzingen voor mogelijke falsificatie van dit beeld naar voren komen (hoofdstuk 5 van de rapportage).

INTERPRETATIE VAN DE BEVINDINGEN EN BEOORDELING VOLGENS DE GRADATIES VAN HET ISTANBUL PROTOCOL

VRAAGSTELLING A

Kan de medische (lichamelijke en/of psychische) problematiek zijn voortgekomen uit het gestelde geweldsrelaas dat ten grondslag ligt aan de asielaanvraag?

A1 In welke mate, volgens de gradaties van het Istanbul Protocol, geldt dit voor de lichamelijke problematiek?

Op basis van het lichamelijk onderzoek vindt een beoordeling plaats in hoeverre de lichamelijke problematiek kan zijn voortgekomen uit het gestelde geweldsrelaas (beschreven in paragraaf 6.1 van de rapportage). Hiervoor worden de gradaties van het Istanbul Protocol gebruikt (§ 418 (en 380) van het Istanbul Protocol):

- (a) niet consistent met: de bevinding kan niet veroorzaakt zijn door de vermeende marteling of mishandeling;
- (b) consistent met: de bevinding kan veroorzaakt zijn door de vermeende marteling of mishandeling, maar is niet specifiek en er zijn veel andere mogelijke oorzaken;
- (c) zeer consistent met: de bevinding kan veroorzaakt zijn door de vermeende marteling of mishandeling en er zijn weinig andere mogelijke oorzaken;

(d) typerend voor: de bevinding wordt gewoonlijk waargenomen bij dit type vermeende marteling of mishandeling, maar er zijn andere mogelijke oorzaken;
(e) kenmerkend voor: de bevinding kan op geen enkele andere manier veroorzaakt zijn dan zoals beschreven.

In Annex IV, XII B van het Istanbul Protocol staat aangegeven dat het ontbreken van lichamelijke bevindingen niet betekent dat er geen sprake is geweest van marteling of mishandeling.

A2 In welke mate, volgens de gradaties van het Istanbul Protocol, geldt dit voor de psychische problematiek?

Op basis van het psychologisch onderzoek vindt een beoordeling plaats in hoeverre de psychische problematiek kan zijn voortgekomen uit het gestelde geweldsrelaas (beschreven in paragraaf 6.2 van de rapportage). Ook hiervoor worden de gradaties van het Istanbul Protocol gebruikt (§ 543 (en 380) van het Istanbul Protocol):

- (a) niet consistent met: de psychische bevindingen kunnen niet veroorzaakt zijn door de vermeende marteling of mishandeling;
- (b) consistent met: de psychische bevindingen kunnen veroorzaakt zijn door de vermeende marteling of mishandeling, maar ze zijn niet specifiek en er zijn veel andere mogelijke oorzaken;
- (c) zeer consistent met: de psychische bevindingen kunnen veroorzaakt zijn door de vermeende marteling of mishandeling en er zijn weinig andere mogelijke oorzaken;
- (d) typerend voor: de psychische bevindingen worden doorgaans aangetroffen als gevolg van de vermeende marteling of mishandeling en er zijn weinig andere mogelijke oorzaken;
- (e) kenmerkend voor: de psychische bevindingen kunnen vrijwel op geen enkele andere manier veroorzaakt zijn dan door de vermeende marteling of mishandeling.

De consistentie tussen psychische bevindingen en vermeende marteling verwijst hierbij naar de samenhang tussen de gestelde traumatische gebeurtenis(sen) en de algehele psychische, psychosociale en psychiatrische presentatie van de betrokkene. Het gaat erom in welke mate deze psychische bevindingen samenhangen met het geweld dat de betrokkene stelt te hebben ondergaan (IP paragraaf 544). In het Istanbul Protocol staat vermeld: "not all individuals who have experienced torture or ill-treatment will develop psychological symptoms or disorders. The absence of psychological symptoms does not mean that torture or ill-treatment did not occur." (IP paragraaf 480)

A3. Wat is de algehele beoordeling van het totaal van bevindingen volgens de gradaties van het Istanbul Protocol?

Er wordt een algehele beoordeling van het totaal aan bevindingen gegeven volgens de gradaties van het Istanbul Protocol (zie § 230, 309, 381, 383 en 546 van het Istanbul Protocol, beschreven in paragraaf 6.3 van de rapportage).

Het Istanbul Protocol stelt dat 'ultimately, it is the overall evaluation of all the clinical findings, and not the consistency of each lesion or symptom with a particular form of torture or ill-treatment, that is important in assessing the allegations of torture or ill-treatment' (o.a. IP paragraaf 546).

MEDISCHE PROBLEMATIEK EN ANDERE BIJZONDERHEDEN TEN TIJDE VAN DE GEHOREN

Naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State d.d. 2 april 2025 (ECLI:NL:RVS:2025:1472) en het daarbij uitgebrachte deskundigenbericht, heeft iMMO de werkwijze bij het beantwoorden van de B-vraagstelling geëvalueerd. Er is besloten om de

bestaande werkwijze te hanteren, maar vanaf 2 april 2025 bij de beantwoording niet langer een samenvattend oordeel te verstrekken. De B-vraagstelling is daarmee aangepast.

VRAAGSTELLING B

Was er ten tijde van de asielgehoren sprake van medische problematiek en/of andere bijzonderheden die een rol kunnen hebben gespeeld bij het verklaren?

Het is bekend dat psychische klachten (bijvoorbeeld klachten passend bij een PTSS of een verstandelijke beperking), lichamelijke klachten (zoals bijvoorbeeld hersenletsel) of andere bijzonderheden (bijvoorbeeld een jonge leeftijd) een rol kunnen spelen bij het afleggen van verklaringen⁵. In het Istanbul Protocol staat beschreven dat er klinische redenen kunnen zijn voor beperkingen in het herinneren en navertellen. Inconsistenties, een gebrek aan detail, of gebrek aan zekerheid met betrekking tot een herinnering, willen niet per definitie zeggen dat de herinnering onbetrouwbaar is (IP 331). Bovendien onderstreept het Istanbul Protocol het belang deze factoren in het forensisch medisch rapport te beschrijven (IP-paragraaf 349-353). Bij de beantwoording van de B-vraagstelling worden, op basis van de beschikbare schriftelijke medische en juridische documentatie uit de periode van de asielgehoren, relevante medische en/of andere signalen geïnventariseerd en beschreven. Het doel is om vast te stellen of er ten tijde van de asielgehoren sprake was van medische problematiek en/of andere bijzonderheden, waarvan bekend is dat deze van invloed kunnen zijn bij het afleggen van verklaringen en waardoor zij een rol kunnen hebben gespeeld bij het verklaren van betrokkene.

Primair dient het medisch advies horen en beslissen, uitgevoerd door medisch adviseurs in opdracht van de IND, om voordat de asielgehoren plaats vinden vast te stellen of er medisch beperkingen zijn waarmee de IND rekening moet houden bij het horen én het beslissen.

IMMO doet alleen een uitspraak over de ten tijde van de gehoren bestaande klachten en/of bijzonderheden en dat deze van invloed kunnen zijn geweest op het vermogen om te verklaren. Als er medische beperkingen zijn vastgesteld in het medisch advies horen en beslissen betekent dit dat er problemen zijn met het kunnen verklaren. In welke mate dit speelt hoort de uitvoerder van het medisch advies vast te stellen. IMMO kan geen uitspraak doen over op welke manier de geconstateerde medische klachten en/of bijzonderheden van invloed waren op de werking van het geheugen ten tijde van de gehoren, die vaak jaren eerder hebben plaatsgevonden. IMMO doet eveneens geen uitspraak over op welke manier de geconstateerde medische klachten en/of bijzonderheden precies een rol hebben gespeeld bij het verklaren van een betrokkene. Standaard onderscheid maken tussen wat iemand wel of niet zou moeten kunnen verklaren is namelijk wetenschappelijk onaanvaardbaar. De Raad van State heeft op 7 december 2022 de uitspraak gedaan dat er niet zonder meer kan worden vastgehouden aan het vereiste dat uit een IMMO-rapportage altijd moet blijken op welke onderdelen van het asielrelaas de beperking van het vermogen van de vreemdeling om te verklaren invloed heeft gehad.

De beantwoording van vraagstelling B is opgebouwd rond de medische klacht of bijzonderheid die van toepassing of relevant was ten tijde van de asielgehoren, zoals blijkt uit de beschikbare medische en juridische stukken. Hiervoor wordt ter onderbouwing en uitleg het Istanbul Protocol als uitgangspunt aangehouden, met aanvullend voor de classificatie van de psychische en medische klachten, de DSM-5-TR⁶ en de Nederlandse richtlijnen⁷.

7. DE DESKUNDIGHEID VAN DE IMMO-RAPPORTEURS

---

⁵Istanbul Protocol. Routes van het Recht, over de rechtspsychologie. P.J. van Koppen, J.W. de Keijser, R. Horselenberg, M. Jelacic. (red.). 2017; Tussen Wet en Wetenschap, de psychologie van het recht. J. de Keijser, R. Horselenberg en A. Vredeveldt. (red.). 2024

⁶American Psychiatric Association. (2022). Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders (5th ed., text rev.)

⁷ www.ggzstandaarden.nl

VEREISTE DESKUNDIGHEID

De rapporteur staat ingeschreven in het BIG-register of is een basispsycholoog die onder supervisie van een BIG-geregistreerde rapporteur werkt.

De rapporteurs voeren vanuit hun eigen professionele verantwoordelijkheid zelfstandig forensisch medisch onderzoek uit bij iMMO, met inachtneming van binnen iMMO geldende procedures, formats en protocollen. De bevindingen worden opgetekend in een rapportage, die vervolgens aan peer review onderhevig is alvorens de rapportage naar de aanvrager gestuurd wordt.

De rapporteur heeft geen zakelijke of persoonlijke relatie met de betrokkene of de opdrachtgever. Er is geen enkele vorm van belangenverstrengeling.

De rapporteurs zijn op de hoogte van de wettelijke context waarbinnen het onderzoek verricht wordt. Zij hebben voldoende kennis van trauma gerelateerde problematiek en het diagnosticeren daarvan.

Ter waarborging van de kwaliteit worden alle rapportages mede beoordeeld door collega-artsen en -psychologen (collegiale peer-review).

Alle rapporteurs werkzaam bij iMMO, zijn verplicht het opleidingstraject tot iMMO-rapporteur te volgen, alvorens te kunnen starten met het uitvoeren van forensisch medisch onderzoek.

OPLEIDINGSTRAJECT IMMO-RAPPORTEURS

Voordat een rapporteur voor iMMO een eerste forensisch medisch onderzoek doet, volgt deze een interne opleiding in het verrichten van een forensisch medisch onderzoek in de asielprocedure. Centraal daarbij staat het onderzoeken en documenteren van lichamelijk en psychisch letsel waarvan de onderzochte stelt dat deze veroorzaakt kunnen zijn door marteling en/of onmenselijke behandeling. Aansluitend voert de rapporteur binnen dit opleidingstraject drie onderzoeken uit onder supervisie van een ervaren rapporteur.

BIJSCHOLINGSTRAJECT IMMO-RAPPORTEURS

Jaarlijks worden studiedagen voor rapporteurs georganiseerd. Relevante literatuur en professionele richtlijnen worden bijgehouden en besproken in aparte sessies. Daarnaast bestaan er medische overleggen, besprekingen van jurisprudentie en intervisiebijeenkomsten. IMMO initieert wetenschappelijk onderzoek.

8. LITERATUUR

American Psychiatric Association. (2022). Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders (5th ed., text rev.).

De Keijser, J., Horselenberg, R., & Vredeveltdt, A. (Red.). (2024). Tussen wet en wetenschap: De psychologie van het recht. Boom Uitgevers.

Geijssen, K., Mergaerts, L., Otgaar, H., & de Ruiter, C. (2023). Verhoor 2.0: Basisboek investigative interviewing. Gompel & Svacina.

Nederlandse Zorgstandaarden voor de Geestelijke Gezondheidszorg - www.ggzstandaarden.nl

Office of the High Commissioner for Human Rights. (2022). Istanbul Protocol: Manual on the effective investigation and documentation of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment (Rev. ed.). United Nations.

Van Koppen, P. J., de Keijser, J. W., Horselenberg, R., & Jellicic, M. (Red.). (2017). Routes van het recht: Over de rechtspsychologie. Boom Juridisch.